

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کارگاه: اخلاق در پژوهش

مدرس: دکتر رسول عابدان زاده

(عضویت علمی دانشکده علوم ورزشی)

آبان ماه 1396

علم اخلاق

مجموعه قوانین اجرایی به منظور جلوگیری از امکان بروز آسیب به دیگران.

در پژوهش:

دستورالعملی برای پیشگیری از وقوع خطر و آسیب به دیگران در حین پژوهش

حقوق و اخلاق

حقوق: عبارت است از مجموع مقرراتی که بر افراد یک جامعه در زمان معینی حکومت می کند.

پیوسته افراد بشر باهم زندگی کرده اند و جامعه و فرد لازم و ملزوم یکدیگر بوده اند. از طرفی هم خواسته های انسانها باهم شباهت دارند و لذا قهر و نزاع و خصومت برای جلب منافع بیشتر و تأمین زندگی بهتر صورت می گیرد.

اخلاق: دارای چندین بحث است که یکی از مهمترین آنها، حقوق است. رعایت اخلاق به ویژه در حین انجام کارهای تحقیقاتی واجب بوده و اصولی دارد که پژوهشگر لازم است آنرا پیاده نماید، حال چنانچه محقق دچار لغزش و خطایی سهوی شد مطابق بند و تبصره هایی که در آیین نامه کمیته اخلاقی وجود دارد، محاکمه شده و عدالت را اجرا می کنند.

اصول اخلاق در پژوهش

آزادی فردی . احترام به هویت و شخصیت انسان

رعایت صداقت . امانت علمی

در نظر گرفتن باورها . رفتار و سیستم های جامعه

رفاه اعضای گروه

صداقت و دقت در استفاده از بودجه و وسائل

تاریخچه دستورالعمل‌های اخلاق در پژوهش

بیانیه نورنبرگ (۱۹۴۷)

انجمن روانشناسی آمریکا (۱۹۵۳. ۱۹۶۳)

بیانیه هلسینکی (۱۹۶۴)

بیانیه توکیو (۱۹۷۵)

کمیسیون ملی پاسداری از انسان (گزارش بلمونت ۱۹۷۹)

کمیته‌های اخلاق در پژوهش

اصول اساسی بیانیہ نورنبرگ (۱۹۴۷)

➔ رضایت انسان

➔ ضرورت انجام آزمایش (پرثمر بودن. راه دیگر پیش بینی قبلی نتایج)

➔ اجتناب از هر گونه آزار جسمی و روانی

➔ عدم ایجاد جراحات علیل کننده یا مرگ

➔ نبودن خطر بیش از نتیجه

اصول اساسی بیانیه نورنبرگ (۱۹۴۷)

➤ حفاظت کامل آزمودنی از خطرات (اقدامات لازم)

➤ انجام آزمایش توسط متخصصین ماهر

➤ آزادی آزمودنی برای ترک پژوهش

➤ آزادی پژوهشگر برای قطع پژوهش

بیانیه هلسینکی (۱۹۶۴)

✱ این بیانیه در جامعه جهانی پزشکی، ابتدا در سال ۱۹۶۴ تدوین و تا سال ۱۹۹۶ چهار بار ویرایش شده است .

✱ بیانیه هلسینکی مهمترین مقررات بین المللی در امور تحقیقات در زمینه بیو مدیکال می باشد.

بیانیه هلسینکی (۱۹۶۴)

- ➔ پژوهش بر مبنای اصول علمی
- ➔ داشتن پروتکل و تصویب آن
- ➔ صلاحیت علمی پژوهشگر
- ➔ اهمیت موضوع برابر با خطرات احتمالی
- ➔ ذکر موازین اخلاقی در طرح تحقیقاتی

بیانیه هلسینکی (۱۹۶۴)

- ➔ حفظ و احترام به سلامت انسان (احتیاطات لازم)
- ➔ گزارش دقیق نتایج
- ➔ اطلاع آزمودنی از ویژگی‌های پژوهش و آزادی عمل وی در قبول و ترک پژوهش
- ➔ رضایت قیم در موارد خاص
- ➔ عدم استفاده از دوستان، خویشان، منسوبین.

موازنین اخلاق در پژوهش

صلاحیت تخصصی

۱- داشتن دانش تخصصی روزآمد در موضوع پژوهش

پژوهشگر باید دارای دانش تخصصی به روز باشد و مسأله را با توجه به دانش پیشین و سنخیت آن با رشته‌ی علمی خود انتخاب و تدوین نماید.

۲- آشنایی با روش متناسب با موضوع و کاربرد آن در مراحل مختلف پژوهش

پژوهشگر باید با روش‌ها و فنون لازم برای گردآوری داده‌های معتبر و تحلیل آنها آشنا باشد.

انتخاب موضوع پژوهش

۳- اصالت، اعتبار علمی و ارزشمندی موضوع پژوهش

پژوهشگر باید پژوهشی را انتخاب نماید که موضوع آن اصیل و دارای اعتبار علمی باشد و به تولید دانش جدید و یا بهسازی زندگی بشر منتهی شود.

۴- استفاده بهینه از منابع

پژوهشگر موظف است موضوع پژوهش خود را با توجه به محدودیت منابع مالی، زمان و نیروی انسانی به گونه‌ای انتخاب کند که ضمن تحقق منافع ملی کشور در فهرست اولویت‌های پژوهشی نیز باشد.

ویژگی های فردی پژوهشگر

- ۵- صداقت
- ۶- بی طرفی
- ۷- امانت داری
- ۸- شهامت و پایبندی به جستجوی حقیقت
- ۹- مشورت، نقدپذیری و رهیافت نقادانه
- ۱۰- پایبندی به عنصر زمان (موعد مقرر)
- ۱۱- دقت در تدوین گزارش پژوهش

ویژگی های فردی پژوهشگر

ه- صداقت

- پژوهشگر باید یافته های پژوهشی اش را، به طور کامل و شفاف در اختیار جامعه ی علمی قرار دهد تا با دقت، مورد نقد و تبادل نظر قرار گیرد. نمونه هایی از صداقت پژوهشگر:
- ارایه و انعکاس نتایج کار پژوهشی، خواه فرضیه های اصلی پژوهش تأیید شده باشد یا نه.
  - ذکر دقیق منابعی که در طول مدت پژوهش از آن ها استفاده شده و حاصل تلاش و اندیشه دیگران است.
  - قدردانی از حامیان مادی و معنوی پژوهش.
  - گزارش محدودیت های پژوهش.

ویژگی های فردی پژوهشگر

۶- بی طرفی

پژوهشگر موظف است که تحلیل ها و گزارش های پژوهشی اش را بی طرفانه و بدون دخالت دادن پیش فرض ها و تمایلات خود، دیگران یا مؤسسه سفارش دهنده پژوهش ارائه دهد.

۷- امانت داری

پژوهشگر موظف است از تمامی منابع و ابزارهایی که برای انجام پژوهش در اختیار دارد به نحو احسن نگهداری نماید و همچنین حق مالکیت فکری در برخورداری از اطلاعات به دست آمده را رعایت کند.

ویژگی های فردی پژوهشگر

۸- شهامت و پایبندی به جستجوی حقیقت

پژوهشگر موظف است نتایج واقعی پژوهش را بدون ترس و تأثیر از فشارها و جهت گیری هایی که او را فرا گرفته است، ارایه نماید.

۹- مشورت، نقدپذیری و رهیافت نقادانه

پژوهشگر موظف است از کارها و نظرات دیگران استفاده نماید، از خودمحوری پرهیز کند، ضمن ارج نهادن به نقدها، از عجب، غرور و نابردباری دوری نماید و برای کسب معرفت، نسبت به معرفت موجود، رهیافت نقادانه اتخاذ کند.

ویژگی های فردی پژوهشگر

۱۰- پایبندی به عنصر زمان (موعد مقرر)

پژوهشگر موظف است نتایج پژوهش خود را در موعد مقرر، انتشار دهد تا از آنها بهره برداری شود.

۱۱- دقت در تدوین گزارش پژوهش

پژوهشگر باید به هنگام نگارش (گزارش) پژوهش توجه داشته باشد که:

- نگارش پژوهش به گونه ای نباشد که کسی یا گروهی محتمل آسیب یا ضرری شود و از میدان بیرون رود.
- جنسیت، سن، نژاد، مذهب یا تمایلات سیاسی بر نحوه نگارش تأثیر نداشته باشد.
- نحوه گزارش نتایج پژوهش، ضامن حقوق مادی و معنوی تمامی افراد دست اندرکار پژوهش باشد.
- در گزارش پژوهش، تمام قوانین، سیاست ها و مقررات مربوط به پژوهش مورد نظر، رعایت شود.

ویژگی های فردی پژوهشگر

- ☞ گزارش پژوهش حاوی نگارش، پردازش، استدلال استنتاجی یا اندیشه نو باشد و از بازنویسی گفته های دیگران، بازی با الفاظ، زیاده نویسی، کلی گویی و مصرف گرایی پرهیز شود.
- ☞ میراث معرفتی برجای مانده از پیشینیان به رسمیت شناخته شود.
- ☞ گزارش از هرگونه تعصب، حسادت، کینه و خشم، غرض ورزی عاطفی، توهین و جسارت، تحقیر و استخفاف دیگران، حرمت شکنی، بزرگنمایی خود و موضوع، انفعال در نگره ها و باورها به دلیل دگرباوری، فریب، آزار و اذیت، بهره برداری ناپسند از واژه ها و افراد به دور باشد.

تعهد و مسئولیت نسبت به ذینفعان

۱۲- رعایت منافع ذینفعان در تمام مراحل پژوهش

۱۳- اعلان مرکز پژوهش انجام شده

تعهد و مسئولیت نسبت به ذینفعان

۱۲- رعایت منافع ذینفعان در تمام مراحل پژوهش

□ پژوهشگر در تعریف، اجرا و همچنین گزارش پژوهش، نسبت به منافع ذینفعان (خویشتن، صاحبان و سرمایه گذاران پژوهش، آزمودنیهای، جامعه علمی و دیگر محققان، مخاطبان، کاربران و استفاده کنندگان، همکاران تحقیق، مردم، جامعه و سازمان) مسئول است و باید نقاط ضعف پژوهش، تقارن اطلاعات، محدودیت های تحقیق و تعارض منافع را به اطلاع آنها برساند.

□ پژوهشگر نسبت به مدیریت و استفاده موثر از منابعی (منابع اقتصادی، انسانی و فنی) که سرمایه گذاران پژوهش در اختیار او قرار داده اند، مسئول است و نباید بیش از اندازه واقعی درخواست هزینه تحقیق کند و از منابع مالی سوء استفاده نماید.

□ پژوهشگر مجاز نیست برای خدمات یک طرح واحد، از دو منبع اعتبار مالی بگیرد مگر بر حسب اطلاع و توافق آن دو منبع.

□ پژوهشگر نباید در ازای دریافت وجوهی از متولیان تحقیق، نتایج خاصی از پژوهش را کتمان کند یا گزارش های چند گانه ای تهیه نماید که موجب مخدوش شدن نتایج تحقیق و سردرگمی خوانندگان شود.

تعهد و مسئولیت نسبت به ذینفعان

۱۳- اعلان مرکز پژوهش انجام شده

مقالات مستخرج از پایان نامه‌های کارشناسی ارشد، دکتری و طرح‌های پژوهشی، متعلق به دانشگاهی است که پایان‌نامه یا طرح پژوهشی در آنجا تدوین و انجام شده است. بنابراین کلیه مقالات مستخرج از این پایان‌نامه‌ها و طرح‌ها باید با نام دانشگاه مربوطه انتشار یابند.

حقوق آزمودنی‌ها

۱۴- معرفی مناسب

۱۵- روشنگری آغازین

۱۶- رضایت آگاهانه و آزادانه

۱۷- حفظ حریم خصوصی افراد

۱۸- رازداری و ناشناخته ماندن آزمودنی‌ها در پژوهش

۱۹- سلامت، ایمنی و آسایش آزمودنی‌های پژوهش

۲۰- وضوح نحوه رعایت مسائل اخلاقی

حقوق آزمودنی‌ها

۱۴- معرفی مناسب

اخلاق پژوهش علمی اقتضا می‌کند که پژوهشگر خود را به آزمودنی‌ها معرفی کند و از آرایه اطلاعات نادرست درباره خود اجتناب ورزد.

۱۵- روشنگری آغازین

پژوهشگر موظف است آزمودنی‌ها را از نوع پرسش‌های پژوهش، درجه حساسیت این پرسش‌ها و تأثیرهای احتمالی پژوهش بر آنها آگاه کند.

حقوق آزمودنی‌ها

۱۶- رضایت آگاهانه و آزادانه

پژوهشگر باید رضایت آگاهانه مشارکت کنندگان را جلب نماید و در مواقع لزوم، اطلاعاتی را راجع به هدف، روش‌ها، خطرهای، مشکلات، ناملايمات و پي آمدهای احتمالی پژوهش در اختیار مشارکت کنندگان قرار دهد. آزمودنیها باید آزادانه و نه از روی اجبار در پژوهش مشارکت نمایند و در شرایطی که پژوهش پرخطر است باید فرصت‌های مناسب برای سرباززدن از مشارکت در پژوهش، بدون دردسر یا گرفتاری به آنها داده شود. همچنین پژوهشگر موظف است فواید عینی پژوهش را در ارتباط با موضوع تحقیق و نیز گسترش دانش، تصریح نماید (یعنی پژوهش مورد نظر فواید آشکاری برای جامعه دارد و فاقد هرگونه زیان بالقوه برای فرد و جامعه است).

حقوق آزمودنی‌ها

۱۷- حفظ حریم خصوصی افراد

- ۱ پژوهشگر حق ندارد بدون توافق آگاهانه با افراد آزمودنی، به حریم شخصی آنها وارد شود.
- ۲ پژوهشگر باید به حریم خصوصی افراد احترام بگذارد و از اجبار برای کسب اطلاعات خصوصی از مشارکت کنندگان خودداری نماید.
- ۳ پژوهشگر موظف است اطلاعات مربوط به آزمودنی‌ها را فقط به منظور هدف‌های پژوهشی مورد استفاده قرار دهد و از کاربرد آنها در شرایط دیگر و یا برای مقاصد شخصی پرهیز کند.

حقوق آزمودنی‌ها

۱۸- رازداری و ناشناخته ماندن آزمودنی‌ها در پژوهش

زمانی که پژوهشگر به برخی از اسرار افراد یا سازمانی دست یافت، موظف است از فاش نمودن آنها اجتناب نماید و در عین حال به هیچ وجه نباید راه و نشانه‌ای برای شناسایی آزمودنی‌ها در پژوهش بگذارد.

رفتارهای سوء پژوهشی

۲۱- جعل داده ها

۲۲- تحریف داده ها

۲۳- سرقت علمی

۲۴- اجاره علمی

۲۵- تعارض منافع

استناددهی

۲۶- ارجاع و استناد به منابع مورد استفاده

۲۷- بازگفت و بازنویسی

۲۸- استناد به منابع معتبر

۲۹- ارجاع و استناد مطابق با استانداردهای بین المللی

مالکیت معنوی و مسئولیت پژوهش انجام شده

۳۰- شرایط نویسنده پژوهش

۳۱- مسئولیت نویسندگان مقاله درباره محتوای مقاله

۳۲- وظایف نویسنده مسئول

۳۳- سپاسگزاری

راه‌نمای کشوری اخلاق در انتشار آثار پژوهشی

فصل اول: نویسندگی

ماده ۱-۱) شخصی نویسنده (یا یکی از نویسندگان) مقاله محسوب می شود که هر سه معیار

زیر را داشته باشد:

۱- سهم قابل توجهی در حداقل یکی از فعالیت های زیر داشته باشد:

الف) ارایه ی ایده پژوهشی یا طراحی مطالعه،

ب) جمع آوری داده ها،

ج) آنالیز و تفسیر.

۲- در نوشتن مقاله به صورت نوشتن پیش نویس مقاله و یا مرور نقادانه آن که منجر به اصلاح

محتوای علمی مقاله گردد، نقش داشته باشد.

۳- مقاله ی نهایی شده را مطالعه و تأیید کرده باشد.

فصل اول: نویسندگی

تبصره ۱: در مواردی که فرد یا افرادی سهم قابل توجهی در فرآیند پژوهش یا نگارش مقاله داشته‌اند به نحوی که به نظر می‌رسد شایستگی درج نام به‌عنوان یکی از نویسندگان را داشته باشند، اما تمامی سه معیار فوق در مورد آنها صادق نمی‌باشد، درج نام این فرد یا افراد به‌عنوان نویسنده با درخواست مکتوب نویسنده‌ی مسؤول و در صورت تأیید کمیته‌ی اخلاق دانشگاه یا مؤسسه‌ی محل انجام پژوهش بلامانع است. نویسنده‌ی مسؤول موظف است که از موافقت دیگر نویسندگان دست‌نوشته با اضافه شدن نام این فرد یا افراد اطمینان حاصل کند.

تبصره ۲: اشخاص حقوقی و تیم‌های پژوهشی نیز مشمول معیارهای این ماده می‌گردند.

ماده ۱-۲) نام تمامی اشخاصی که معیارهای نویسندگی مقاله (منطبق با ماده‌ی یک این راهنما) را دارند باید به‌عنوان نویسنده در بخش نویسندگان مقاله آورده شود، حتی اگر همکاری خود را با آن مرکز یا تیم پژوهشی قطع کرده باشند.

ماده ۱-۳) افرادی که معیارهای نویسندگی مقاله بر طبق ماده‌ی یک این راهنما را ندارند، نباید به‌عنوان نویسنده معرفی شوند.

فصل اول: نویسندگی

ماده ۱-۴) تمامی نویسندگان باید مسئولیت محتوای مقاله را در کلیه زمینه‌های زیر بپذیرند:

۱- صحت مطالب مندرج در مقاله،

۲- پایبندی به راهنماهای اخلاقی عمومی و اختصاصی کشور در حفاظت از آزموذنی انسانی یا حیوانات در مطالعه‌ی انجام شده،

۳- اظهارتعارض منافع احتمالی خود به صورت مکتوب در هنگام ارسال مقاله.

ماده ۱-۵) در پژوهش‌های بزرگ که توسط یک تیم پژوهشی انجام شده‌اند و نقش نویسندگان در ایجاد مقاله بسیار تخصصی بوده است، سهم و مسئولیت هر یک از نویسندگان می‌تواند محدود به قسمت تخصصی مربوط به خود وی گردد. در این موارد پژوهشگر یا پژوهشگران اصلی، فردی را که مسئولیت کلیت مقاله را خواهد داشت، تعیین خواهند کرد.

ماده ۱-۶) ترتیب نام‌ها در بخش نویسندگان مقاله براساس میزان مشارکت هر یک از افراد و از طریق توافق جمعی آنان مشخص می‌گردد. فردی که بیشترین سهم را در مطالعه و نگارش دست‌نوشته داشته است، نویسنده اول خواهد بود.

تبصره: جایگاه یا سطح علمی نویسندگان مقاله تأثیری در ترتیب نام نویسندگان نخواهد داشت.

استفاده از عنوان دپارتمانی که نقشی در اصل پژوهش مربوطه یا در فعالیت حرفه‌ای فرد نویسنده ندارد، نادرست است.

فصل اول: نویسندگی

ماده ۱-۷) عدم توافق نویسندگان در مورد ترتیب نام‌شان در مقاله به درخواست هر یک از ایشان در شورای پژوهشی دپارتمان، مرکز تحقیقات، دانشکده یا مؤسسه محل اجرای طرح مربوطه مطرح می‌گردد و اتخاذ تصمیم می‌شود.

ماده ۱-۸) نام کلیه افرادی که سهمی قابل توجهی در اجرای مطالعه یا نگارش مقاله داشته‌اند اما معیارهای درج نام در بخش نویسندگان مقاله را ندارند، در بخش تقدیر و تشکر با ذکر نوع مشارکت، آورده می‌شود.

ماده ۱-۹) ذکر انتساب غیر واقعی (صوری) به مؤسسه، مرکز، دانشگاه یا هر محل دیگر، صحیح نیست.

فصل دوم: سردبیری نشریات علمی

ماده ۱-۲) باید به سردبیر مجلات، آزادی و اختیار عمل کافی برای تصمیم‌گیری و ایفای مسئولانه وظایف خود (از قبیل رد یا قبول دست‌نوشته‌های واصله) داده شود.

ماده ۲-۲) سردبیر موظف است که رازداری را در تمامی مراحل بررسی دست‌نوشته رعایت نماید.

ماده ۲-۳) بعد از اعلام تصمیم سردبیر در مورد رد یا پذیرش یک دست‌نوشته برای انتشار، باید فرصت

حداقل یک نوبت درخواست تجدیدنظر به نویسنده مسئول داده شود. هر مجله باید سیاست‌های مدونی برای بررسی این‌گونه درخواست‌ها داشته باشد.

فصل دوم: سردبیری نشریات علمی

ماده ۲-۴) سردبیر باید تمامی تلاش خود را برای کشف موارد سوءرفتار در مقالات دریافتی و برخورد مناسب با موارد احتمالی به کار بندد.

ماده ۲-۵) سردبیر یا هیأت تحریریه باید فرد یا افرادی را برای داوری هر مقاله انتخاب کند که تا حد ممکن در زمینه علمی مربوطه توانا و مجرب باشند. داور(ان) انتخاب شده باید فاقد هرگونه تعارض منافع شناخته شده در زمینه مقاله مورد داوری باشند.

ماده ۲-۶) سردبیر مسؤول است که بررسی، انتخاب و اولویت بندی دست نوشته های واصله برای چاپ، به نحوی بی طرفانه و تنها با توجه به ویژگی های علمی و فنی دست نوشته انجام گیرد و عوامل نامربوط در این امر تأثیری نداشته باشد .

فصل سوم : نقش و مسؤولیت داوران

ماده ۱-۳) داوری که مرور همتای یک دست نوشته می ارجاع شده از سوی یک مجله را قبول می کند، باید داوری خود را به صورت بی طرفانه و تنها براساس ویژگی های علمی و فنی دست نوشته به انجام برساند و نباید تحت تأثیر روابط شخصی خود با نویسنده (گان) دست نوشته یا سایر عوامل نامربوط قرار گیرد.

ماده ۲-۳) شخصی که مرور همتای یک دست نوشته به او پیشنهاد می شود، در صورت وجود هر گونه تعارض منافع، می تواند از پذیرش آن دست نوشته برای داوری امتناع کند؛ در غیر این صورت، باید تعارض منافع خود را به طور واضح به اطلاع سردبیر مجله برساند.

ماده ۳-۳) داوران و نویسنده (گان) دست نوشته باید از برقراری ارتباط با یکدیگر (در رابطه با داوری آن دست نوشته) در طول فرآیند داوری، بدون کسب اجازه از سردبیر مجله مربوطه امتناع کنند.

فصل سوم : نقش و مسؤولیت داوران

ماده ۳-۴) چنانچه داوری که یک دست نوشته را برای مرور همتا پذیرفته است، خود را واجد صلاحیت علمی یا فنی لازم برای داوری دقیق تمامی یا بخشی از آن دست نوشته نداند، باید مراتب را به اطلاع سردبیر مجله برساند.

ماده ۳-۵) دست نوشته‌ای که برای مرور همتا ارسال می‌گردد، باید از سوی داور نیز به عنوان یک متن محرمانه تلقی گردد و اطلاعات مربوط به یا مندرج در آن با هیچ فرد دیگری در میان گذاشته نشود. داور مجاز نیست از دست نوشته مورد داوری برای هیچ مقصود دیگری به جز مرور همتا استفاده کند و لازم است بعد از پایان داوری از نگهداری دست نوشته به هر شکل، اجتناب نماید.

فصل سوم : نقش و مسؤولیت داوران

تبصره ۱: در صورتی که داور، مشورت با فرد دیگری را برای داوری ضروری بداند و این مشورت متضمن افشای مطالب مندرج در مقاله باشد، این کار تنها با کسب اجازه از سردبیر مجله قابل انجام است.

تبصره ۲: مفاد ماده فوق نسبت به تمامی دست نوشته‌هایی که برای مرور همتا ارسال شده و داور به هر دلیل از پذیرش داوری آن خودداری کرده‌است نیز جاری می‌باشد.

ماده ۳-۶) در مرور همتا، داور باید به نقاط قوت و ضعف مقاله توجه کند و در صورت امکان راهکارهایی را برای رفع اشکالات موجود به نویسنده (گان) توصیه نماید. این کار باید با رعایت احترام به استقلال فکری نویسنده (گان) به انجام برسد.

فصل سوم : نقش و مسؤولیت داوران

ماده ۳-۷ داور در صورت پذیرش یک دست نوشته برای مرور همتا، باید این کار را در مهلت اعلام شده از سوی سردبیر مجله به انجام برساند.

تبصره: در صورتی که مهلت اعلام شده از سوی سردبیر مجله برای داور مناسب نیست، باید داور از پذیرش مرور همتای آن دست نوشته امتناع کند یا در مورد مهلت دیگری با سردبیر مجله به توافق برسد.

ماده ۳-۸ داور باید علاوه بر بررسی های علمی و فنی در مرور همتا، هر گونه عدم رعایت مفاد این راهنما را نیز به اطلاع سردبیر برساند .

فصل چهارم: تعارض منافع

ماده ۴-۱) تعارض منافع عبارت است از وجود هرگونه منفعت مالی و غیر مالی که احتمال دارد نویسنده، داور یا سردبیر را در اظهار صادقانه‌ی نظر خود تحت تأثیر قرار دهد. وجود تعارض منافع به خودی خود ایرادی اخلاقی برای یک دست نوشته محسوب نمی‌شود.

ماده ۴-۲) نویسنده (گان) یک دست نوشته باید هرگونه تعارض منافع خود را که از نگاه مخاطبین پوشیده است، در متن یا ذیل دست نوشته به‌طور شفاف اعلام نمایند.

تبصره: قرارداد میان پژوهشگر(ان) و حامی مالی پژوهش نباید متضمن منع اعلام هرگونه تعارض منافع در دست نوشته حاصله باشد.

فصل چهارم: تعارض منافع

ماده ۳-۴ نویسنده (گان) باید منابع تأمین هزینه‌های پژوهش و نگارش مقاله را به‌طور شفاف معرفی نمایند.

ماده ۴-۴ اعضای هیأت تحریریه یا شورای سردبیری چنانچه در تصمیم‌گیری سردبیر در مورد یک

دست نوشته تأثیرگذار باشند، باید به‌طور شفاف و کامل سردبیر را درباره‌ی هر گونه تعارض منافع در امر مورد نظر

مطلع نمایند .

فصل پنجم: حریم خصوصی و رازداری

ماده ۵-۱) اطلاعات مشخص کننده‌ی هویت شخصی آزمودنی‌ها، کارکنان محل انجام پژوهش یا هر فرد دیگری غیر از نویسندگان دست‌نوشته و افرادی که از آن‌ها تقدیر و تشکر می‌شود، نباید در متن دست‌نوشته، عکس‌ها، شجره‌نامه‌ها یا هر قسمت دیگری آورده شود، مگر این‌که فرد مورد نظر یا نماینده قانونی او برای نشر آن اطلاعات رضایت آگاهانه‌ی کتبی داده باشد.

تبصره ۱: در مورد عکس افراد، پوشش باید به گونه‌ای باشد که منجر به شناسایی فرد نشود و پوشش چشم‌ها به تنهایی کفایت نمی‌کند، مگر آن‌که رضایت آگاهانه‌ی کتبی اخذ شده باشد.

فصل پنجم: حریم خصوصی و رازداری

تبصره ۲: در صورتی که انتشار دست نوشته بدون محرمانه ماندن کامل کلیه اطلاعات هویتی یا اطلاعاتی که می تواند منجر به کشف هویت افراد مذکور در ماده ی فوق شود امکان پذیر نباشد و اخذ رضایت آگاهانه نیز مقدور نباشد، رسیدگی به اصل ادعای عدم دسترسی به افراد مذکور و ضرورت انتشار اطلاعات و تصمیم گیری در مورد انتشار آن بر عهده ی کمیته ی اخلاق منطقه ای خواهد بود.

تبصره ۳: انتشار اطلاعاتی که از پیش و به روش صحیح در دسترس عموم قرار گرفته اند، نیاز به اخذ رضایت آگاهانه ندارد .

فصل ششم: انتشارات همپوشان

ماده ۶-۱) اگر یک نشریه‌ی چاپی یا الکترونیک دست نوشته‌ای را پیش از این منتشر کرده باشد یا در حال بررسی برای انتشار آن باشد، ارسال همان دست نوشته به نشریه‌ی دیگر یا انتشار مجدد آن نادرست است. تبصره ۱: اگر نویسنده (گان) دستنوشته‌ای که در یک نشریه در دست بررسی برای انتشار است، تصمیم بگیرند، به هر دلیلی، آن دست نوشته را برای نشریه‌ی دیگری ارسال نمایند، باید ابتدا انصراف خود را از انتشار دست نوشته به صورت کتبی به نشریه‌ی اول اعلام نمایند. این کار حداکثر تا پیش از اعلام پذیرش دست نوشته برای انتشار در نشریه‌ی اول، امکان‌پذیر است.

تبصره ۲: اگر سردبیران چند نشریه تصمیم بگیرند که به‌طور هم‌زمان یا مشترک دست نوشته‌ای را منتشر کنند، در صورتی که هدف از این اقدام تأمین سلامت جامعه باشد و نیز مراتب به‌طور شفاف به خوانندگان آن نشریات اطلاع‌رسانی شود، مشروط به رعایت کلیه‌ی حقوق مادی و معنوی مرتبط، این کار بلامانع است.

فصل ششم: انتشارات همپوشان

ماده ۶-۲) ارسال دست نوشته‌ای که حاوی حجم قابل توجهی از یک مقاله‌ی منتشر شده یا در حال بررسی باشد، برای بررسی جهت انتشار به عنوان مقاله‌ی علمی - پژوهشی نادرست است، حتی اگر به مقاله‌ی قبلی ارجاع داده باشد و یا مقاله‌ی قبلی به نویسنده (گان) همین دست نوشته تعلق داشته باشد.

تبصره: تکرار بخش «مواد و روش‌ها» در مقالات بعدی همان نویسنده (گان)، در صورت ضرورت، بلامانع است اما در هر حال ذکر مرجع لازم می‌باشد.

ماده ۶-۳) اگر مقاله‌ای پیش از این به صورت چاپی یا الکترونیک منتشر شده باشد، ارسال ترجمه‌ی همان مقاله به زبانی دیگر برای بررسی جهت انتشار، در صورت کسب موافقت سردبیران هر دو مجله و اطلاع‌رسانی شفاف به خوانندگان بلامانع است.

فصل هفتم: سرقت معنوی

ماده ۷-۱) سرقت معنوی عبارت است از استفاده از تمامی یا قسمتی از مطالب یا ایده‌های منتشر شده یا منتشر نشده‌ی فرد یا افراد دیگر بدون ذکر منبع به روش مناسب یا کسب اجازه در موارد ضروری.

ماده ۷-۲) استفاده از اصل یا ترجمه‌ی متن منتشر شده‌ی دیگران در دست نوشته باید بر طبق ضوابط ذیل انجام گیرد:

الف) در صورت استفاده از شکل، جدول، پرسشنامه و یا بخش قابل توجهی از متن مورد نظر یا ترجمه‌ی آن، به صورت آوردن عین آن متن، باید علاوه بر آوردن متن در داخل گیومه و ذکر منبع، از مالک معنوی متن اولیه اجازه‌ی کتبی اخذ گردد.

ب) در صورت استفاده از بخشی جزئی از متن مورد نظر یا ترجمه‌ی آن، به صورت آوردن عین آن متن، باید متن مورد نظر در داخل گیومه آورده شود و منبع آن ذکر گردد.

ج) در صورت استفاده از متن مورد نظر یا ترجمه آن به صورت نقل به مضمون، جمع‌بندی، نتیجه‌گیری یا برداشت ایده، باید منبع آن ذکر گردد.

فصل هفتم: سرقت معنوی

تبصره ۱) اگر بخشی از متن که مورد استفاده قرار می‌گیرد، به صورت جزئی، مثلاً در حد تغییر چند کلمه یا آوردن معادل آنها یا تغییر زمان افعال، تغییر کند، باز هم شامل موارد مربوط به آوردن عین متن (بند الف یا ب) می‌گردد.

تبصره ۲) مندرجات این ماده در مورد مطالب منتشر شده‌ی قبلی خود نویسنده (گان) دست نوشته نیز صادق است.

تبصره ۳-۷) در مورد بند ج، نقل به مضمون نباید به گونه‌ای باشد که با منظور نویسنده (گان) اصلی و روح کلی نوشته‌ی آن‌ها منافات داشته باشد.

ماده ۴-۷) هرگونه مدعایی که در دست نوشته نقل یا بیان می‌گردد یا هرگونه روش مورد استفاده در دستیابی به نتایج، اگر جزو معرفت عمومی و واضح برای مخاطب نباشد، باید با ذکر مرجع باشد.

فصل هشتم: آگهی

ماده ۸-۱ نشریه‌های علمی-پژوهشی، اعم از چاپی و الکترونیک، باید تنها آگهی‌هایی را برای انتشار بپذیرند که به ارائه‌ی اطلاعات در مورد واقعه، محصول یا خدمت مورد نظر بپردازند و از هرگونه تلاش برای تحت تأثیر قرار دادن مخاطب، با ارائه‌ی مطالب غیر علمی و نادرست، خودداری کنند.

ماده ۸-۲ مکان درج آگهی تبلیغاتی نباید در مجاورت سرمقاله یا مقاله‌ای علمی باشد که به نوعی ارتباط آن مقاله با آگهی مورد نظر را به ذهن خواننده متبادر سازد.

ماده ۸-۳ آگهی‌های تبلیغاتی باید به گونه‌ای در نشریه درج شوند که به‌خوبی از مندرجات علمی قابل چاپ متمایز باشند.

فصل نهم: ویژه‌نامه

ماده ۹-۱) ویژه‌نامه‌ها شماره‌هایی از نشریه‌اند که معمولاً به انتشار مجموعه مقالاتی در رابطه با موضوعی مشخص و یا مجموعه‌ی مقالات یک همایش به‌نحوی که در ارتباط با موضوعات اصلی مورد بحث در نشریه باشد، اختصاص دارند. ویژه‌نامه غالباً توسط منابع دیگری غیر از ناشر مجله حمایت مالی می‌شود.

ماده ۹-۲) سردبیر مجله مسئولیت مطالب مندرج در ویژه‌نامه‌ها را همانند شماره‌های عادی نشریه بر عهده دارد.

ماده ۹-۳) سردبیر مجله باید اختیار ارسال هر دست‌نوشته مورد نظر برای انتشار در ویژه‌نامه را به داوران مستقل و نیز حق عدم پذیرش آن‌ها را، همانند شماره‌های عادی مجله، حفظ کند. این شرایط باید به نویسندگان و ویراستاران ویژه‌نامه از قبل اطلاع داده شود.

فصل نهم: ویژه‌نامه

ماده ۹-۴) حامی مالی ویژه‌نامه، در صورت وجود، باید به‌طور شفاف در ویژه‌نامه مشخص شود.

ماده ۹-۵) نشر آگهی در ویژه‌نامه باید از سیاستی مشابه آنچه در شماره‌های عادی مجله اعمال می‌شود، تبعیت کند.

ماده ۹-۶) سردبیر و هیأت تحریریه مجله نباید پاداش‌های شخصی یا کمک‌های شخصی حامیان مالی ویژه‌نامه را بپذیرند.

ماده ۹-۷) انتشار مجدد در ویژه‌نامه باید با ارجاع به مقاله اصلی به‌طور واضح مشخص شود. ویژه‌نامه‌ها نباید نتایج یک مطالعه را دوباره منتشر کنند، اما تجدید چاپ راهنماها یا دیگر مطالب در جهت منافع سلامت عمومی با ذکر مأخذ اولیه، می‌تواند مناسب باشد.

ماده ۹-۸) در ویژه‌نامه‌ها باید مانند شماره‌های عادی، سایر مواد این راهنما رعایت شود.

فصل دهم: انتشار نتایج کارآزمایی های بالینی

ماده ۱۰-۱ در مطالعاتی که با همکاری پژوهشگران یا مراکز خارج از کشور به انجام می رسند، انتشار نتایج یا بخشی از نتایج مطالعه به زبان فارسی نیز باید با رعایت کلیه حقوق افراد خارجی دارای حق نویسندگی یا تقدیر و تشکر، بر اساس این راهنما، به انجام برسد.

ماده ۱۰-۲ سردبیر نشریه باید تنها نتایج آن دسته از کارآزمایی های بالینی را برای انتشار بپذیرد که در یکی از مراکز ثبت بین المللی و ملی ثبت شده و مجوز کمیته اخلاق مربوطه را دریافت کرده باشد. برای حصول اطمینان از رعایت این اصل، سردبیر مجله می تواند سند ثبت و مجوز کمیته یا کمیته های اخلاقی مرتبط را به صورت کتبی از نویسنده مسئول درخواست نماید.

فصل دهم: انتشار نتایج کارآزمایی های بالینی

تبصره: در مطالعاتی که به صورت چند مرکزی در چند کشور به انجام می رسند، در صورت دریافت دست نوشته حاوی نتایج کل مطالعه، سردبیر می تواند مجوز اخلاقی مربوط به کلیه مراکز که مطالعه در آنها انجام گرفته است را به طور جداگانه از نویسنده (گان) درخواست کند. در صورتی که مقاله ای حاوی نتایج یکی از مراکز باشد، تنها مجوز اخلاقی مربوط به همان مرکز (کشور) قابل درخواست خواهد بود.

ماده ۱۰-۳) در موارد انتشار نتایج کارآزمایی های بالینی که به صورت همکاری بین المللی به انجام رسیده اند، سردبیر نشریه می تواند در صورت لزوم، سهم یا نقش ایفا شده هر کدام از نویسندگان در کل طرح را به صورت مکتوب درخواست نماید.

فصل یازدهم: فریبکاری

ماده ۱۱-۱ فریبکاری عبارت است از هرگونه زیرپا گذاشتن یا انحراف از اصول اخلاقی پذیرفته شده در نگارش و انتشار آثار علمی - پژوهشی که شامل مثال‌های ذیل می‌شود:

۱- ساختن (جعل) داده‌ها یا نتایجی که مبتنی بر یک پژوهش واقعی نیستند، ۲- دست‌کاری داده‌های حاصل از پژوهش، ۳- سرقت معنوی، ۴- اجتناب از ذکر عوارض نامطلوب در کارآزمایی‌های بالینی.

ماده ۱۱-۲ سردبیر می‌تواند وقوع احتمالی فریبکاری را در دست‌نوشته‌های دریافتی جست‌وجو نماید، اما در صورت آگاهی از احتمال وقوع فریبکاری، موظف است که در مورد آن تحقیق و بررسی نماید. این تحقیق و بررسی می‌تواند به صورت درخواست توضیح از نویسنده مسئول یا در صورت لزوم، انعکاس مراتب به مؤسسه متبوع وی و درخواست پیگیری از سوی آن باشد.

تبصره: تا پیش از محرز شدن وقوع فریبکاری نباید اشخاص غیرمرتبط از مطرح شدن احتمال آن یا بررسی‌های در حال انجام مطلع شوند.

فصل یازدهم: فریبکاری

ماده ۱۱-۳ در صورتی که سردبیر، وقوع فریبکاری را احراز کند، باید بسته به شدت فریبکاری احراز شده،

یک یا چند مورد از اقدامات ذیل را انجام دهد:

۱- خودداری از انتشار دست نوشته (در صورتی که هنوز دست نوشته منتشر نشده است)،

۲- انتشار اصلاحیه یا تکذیبیه در شماره‌ی آتی نشریه (در صورت انتشار)،

۳- اطلاع‌رسانی به مؤسسه‌ی حامی پژوهش، رئیس یا مسؤول محل کار یا تحصیل نویسنده (گان)،

۴- اجتناب از پذیرش مقالات آتی نویسنده (گان) برای مدتی معین،

۵- حذف مقالات قبلی نویسنده (گان) از سایت یا بانک اطلاعاتی نشریه.

تبصره: مورد ۵ تنها در صورت وقوع بند اول (مثال یک) ماده ۱۱-۱ قابل انجام خواهد بود.

فصل دوازدهم: سایر انواع انتشار

ماده ۱۲-۱) سردبیران کلیه نشریات علمی مصوب کمیسیون نشریات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی که به صورت چاپی، همزمان چاپی و الکترونیک، و یا الکترونیک منتشر می شوند، مشمول کلیه مواد مندرج در این راهنما می گردند.

ماده ۱۲-۲) در مواردی که انتشار به صورت همزمان چاپی و الکترونیک صورت می گیرد، هر دو نسخه چاپی و الکترونیک باید برای رفرنس دهی یک آدرس واحد داشته باشند.

ماده ۱۲-۳) نگارش یک فصل یا بیشتر از کتاب هایی که در قالب درسنامه منتشر می شوند، مشمول تمامی مواد این راهنما می باشد. وظایف سردبیر در این حالت، برعهده نویسنده مسؤل کتاب (نامی که در روی جلد مندرج است) می باشد.

فصل دوازدهم: سایر انواع انتشار

ماده ۱۲-۴) انتشار نتایج حاصل از پژوهش‌ها، پیش از آن که در نشریات دارای مرور همتا به چاپ رسیده باشند، از طریق رسانه‌های عمومی نادرست است، مگر در مواردی که به واسطه اهمیت ویژه برای سلامت عمومی، انتشار تمامی یا بخشی از نتایج یک پژوهش از سوی مراجع سیاست‌گذار، ضروری دانسته شود.

ماده ۱۲-۵) اگر خلاصه مقاله‌ای که به همایشی ارسال می‌گردد، قبلاً به صورت خلاصه یا مقاله کامل منتشر شده باشد، باید مراتب به اطلاع دبیر کنگره رسانده شود.

کدهای 26 گانه اخلاق در پرورش

کدهای اخلاقی

۱- کسب رضایت آگاهانه در کلیه تحقیقاتی که بر روی آزمودنی انسانی انجام می گیرد ضروری است. در مورد تحقیقات مداخله ای، کسب رضایت آگاهانه باید کتبی باشد.

۲- ارجحیت منافع جامعه یا پیشرفت علم نمی تواند توجیحی برای قراردادن آزمودنی در معرض ضرر و زیان غیر معقول باشد و یا محدودیتی در اعمال اراده و اختیار او ایجاد نماید.

کدهای اخلاقی

۳- کسب رضایت آگاهانه بایستی فارغ از هرگونه اجبار، تهدید، تطمیع و اغوا انجام گردید، در غیر اینصورت رضایت اخذ شده باطل و هیچ اثر قانونی بر آن مترتب نیست و در صورت بروز هرگونه خسارت، مسئولیت آن متوجه پژوهشگر خواهد بود.

۴- در مواردی که به لحاظ تشکیلاتی، محقق موقعیتی بالاتر و موثرتر نسبت به آزمودنی داشته باشد، علت انتخاب آزمودنی باید به تایید کمیته اخلاق در پژوهش رسیده و توسط فردی ثالث رضایت آگاهانه کسب شود.

کدهای اخلاقی

۵- در انجام تحقیقات علوم پزشکی اعم از درمانی و غیر درمانی، محقق مکلف است اطلاعات مربوط به روش اجراء و هدف از انجام تحقیق، زیانهای احتمالی، فواید ماهیت و مدت تحقیق را به میزانی که با آزمودنی ارتباط دارد به وی تفهیم نموده و به سوالات او پاسخهای قانع کننده دهد و مراتب مذکور را در رضایت نامه قید نماید.

۶- در تحقیقات علوم پزشکی باید قبل از انجام تحقیق، تمهیدات لازم فراهم گردد و در صورت بروز خسارت غیر متعارف جبران شود.

کدهای اخلاقی

۷- نحوه ارائه گزارش یا اعلام نتیجه تحقیقات می باید متضمن رعایت حقوق مادی و معنوی عناصر ذیربط آزمودنی، پژوهشگر، پژوهش و سازمان مربوطه باشد.

۸- محقق باید به آزمودنی اعلام نماید که می تواند در هر زمان که مایل باشد از شرکت در تحقیق منصرف شود بدیهی است در صورت انصراف، پژوهشگر مکلف است مواردی را که ترک تحقیق، تبعات نامطلوبی نصیب آزمودنی می نماید به ایشان تفهیم نموده و او را حمایت کند.

کدهای اخلاقی

۹- چنانچه به نظر پژوهشگر، ارائه بعضی از اطلاعات به آزمودنی منجر به مخدوش شدن نتایج تحقیق گردد، عدم ارائه این اطلاعات می بایستی با تایید کمیته اخلاق در پژوهش باشد و ضمناً برنامه ریزی کاملی جهت آگاهی به موقع آزمودنی از آن اطلاعات تدارک دیده می شود.

۱۰- مسئولیت تفهیم اطلاعات به آزمودنی به عهده محقق است، در مواردی که فرد دیگری این اطلاعات را به آزمودنی بدهد از محقق سبب مسئولیت نمی گردد.

کدهای اخلاقی

۱۱- شرکت دادن آزمودنی در پژوهش، بدون ارائه اطلاعات مربوط به پژوهش ممنوع است. مگر اینکه آزمودنی آگاهانه از حق خود در کسب اطلاعات صرفنظر کرده باشد.

۱۲- در تحقیقات کارآزمایی بالینی که وجود دو گروه شاهد و مورد ضروری است بایستی به آزمودنیها اطلاع داد که در تحقیق شرکت کرده اند و ممکن است به طور تصادفی در یکی از دو گروه فوق قرار گیرند.

کدهای اخلاقی

۱۳- در تحقیقات درمانی میزان ضرر و زیان بایستی کمتر از منافع تحقیق باشد.

۱۴- در تحقیقات غیر درمانی میزان ضرر قابل پذیرش نبایستی از میزان ضرری که آزمودنی در زندگی روزمره با آنها مواجه است بیشتر باشد. توضیح آنکه در محاسبه ضرر و زیان در زندگی روزمره ضرورت دارد.

کدهای اخلاقی

۱۵- عملی بودن، ساده بودن، راحت بودن، سریع بودن، اقتصادی بودن و مشابه آن نمی تواند توجیهی برای مواجهه نمودن آزمودنی با ضرر و زیان اضافی در تحقیق باشد.

۱۶- در تحقیقاتی که دارای زیان احتمالی بوده و آزمودنی‌هایی در آنها مورد پژوهش قرار می‌گیرند که دچار فقر فرهنگی یا اجتماعی و یا مالی هستند، لازم است درک صحیح آزمودنیها از این زیانها مورد تأیید کمیته اخلاق در پژوهش قرار گیرد.

کدهای اخلاقی

۱۷- محقق موظف است که اطلاعات مربوط به آزمودنی را به عنوان راز تلقی و آن را افشاء ننموده و ضمناً شرایط عدم افشاء آن را نیز فراهم کند، مگر آنکه در این مسیر محدودیتی داشته باشد که در این صورت باید قبلاً آزمودنی را مطلع نماید.

۱۸- در مواردی که آزمودنی از نوع دارو در تحقیق بی اطلاع باشد، محقق بایستی ترتیبی اتخاذ نماید که در شرایط ضروری، اطلاعات مربوط به دارو را در اختیار آزمودنی و یا پزشک معالج او قرار دهد.

کدهای اخلاقی

۱۹- هرگونه صدمه جسمی و زیان مالی که در پی انجام تحقیق بر آزمودنی تحمیل شود بایستی مطابق قوانین موجود جبران گردد.

۲۰- انجام روش‌های گوناگون تحقیق نباید مغایر با موازین دینی و فرهنگی آزمودنی و جامعه باشد.

۲۱- در شرایط مساوی در روند تحقیق چه از نظر نوع آزمودنی و چه از نظر روش تحقیق، انتخاب آزمودنی از بین زندانیان و گروه‌های خاص از طرفی و بقیه جامعه از طرف دیگر، انتخاب اولویت به عهده کمیته اخلاق در پژوهش است.

کدهای اخلاقی

۲۲- شرکت زندانیان در تحقیقاتی که نتایج آن منحصر به زندانیان می شود، با کسب رضایت آگاهانه کتبی بلامانع است.

۲۳- زندانیان را به علت شرایط خاص از جمله در دسترس بودن آنان، نباید به عنوان آزمودنی ترجیحی در تحقیقات شرکت داد و از طرفی نیز نمی توان آنها را از منافع تحقیق محروم نمود.

کدهای اخلاقی

۲۴- شرکت گروه‌های صغیر، عقب ماندگی ذهنی، مبتلایان به زوال عقل و بیماران روان پریش در کلیه تحقیقات به شرایط کسب رضایت کتبی از ولی قانونی آنها و اثبات ضرورت انجام چنین تحقیقی بلامانع است. در صورتیکه در ابتدای تحقیق آزمودنی زوال عقل و یا علائم روان پریشی نداشته و در مدت انجام تحقیق مبتلا به علائم روان پریشی و یا زوال عقل گردد، رضایت قبلی باطل بوده و باید از ولی قانونی او رضایت کتبی کسب شود. آزمودنی‌هایی که در ابتدای تحقیق روان پریش یا صغیر بوده اند اگر در مدت انجام تحقیق به ترتیب واجد صلاحیت یا کبیر شوند، رضایت قبلی ولی ایشان باطل بوده و لازم است رضایت کتبی جدیدی از خود ایشان کسب شود.

کدهای اخلاقی

۲۵- انجام تحقیقات غیر درمانی بر روی جنین مجاز نیست. انجام تحقیقات درمانی بر روی جنین مجاز است که به نفع جنین و یا مادرش بوده و ضرری متوجه هیچ یک از آنان نگردد. بدیهی است کسب رضایت آگاهانه کتبی از مادر و ولی قانونی جنین ضروری است.

۲۶- انجام تحقیق بر روی جنین‌های سقط شده بنا به ضرورت و رعایت موازین قانونی بلامانع است.

باشکر از توجہ سبزبان

